



**Сергій Корнієвський**

*Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України*

## Синергетичне поєднання різних вимірів інтегрованості у формуванні політики регіонального розвитку в Україні

У статті зазначається, що становлення політики регіонального розвитку в європейських країнах відбувалось на основі втручання держави у розвиток ключових галузей. Реалізовані капіталістичними державами заходи не були частиною політики місцевого або регіонального розвитку. Такий підхід отримав назву галузевої політики, так як вона направлена на конкретні сектори.

В останні десятиліття минулого століття на зміну підтримки галузей й секторів стали проводитись заходи, спрямовані на розвиток конкретних територій, – регіональний підхід, метою якого є формування умов для розвитку територій шляхом активізації власного потенціалу регіонів.

В статті наголошується, що впровадження державної політики регіонального розвитку має подвійне вираження: у галузевому та регіональному підходах. Тому в основі формування сучасної політики регіонального розвитку стає узгодження заходів в її «регіональних» та «галузевих» інструментах.

Автор зазначає, що у вітчизняних умовах актуальним є впровадження моделі політики, яка притаманна унітарним європейським країнам – реалізація загальнонаціональних інвестиційних програм, розроблених на основі консультацій з органами влади регіонального рівня, у синергетичному поєднанні з додатковою регіональною політикою, що здійснюється на основі спів-фінансування. Така регіональна політика ініціюється, планується, реалізується та моніториться переважно органами влади регіонального рівня. В ході реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні участь органів самоврядування регіонального та місцевого рівнів має розвиватись в напрямку збільшення їх ролі у процесах формування державних та регіональних програм розвитку.

Зроблені висновки, що в Україні актуальним є впровадження моделі політики, яка притаманна унітарним європейським країнам – реалізація загальнонаціональних інвестиційних програм, розроблених на основі консультацій з органами влади регіонального рівня, у синергетичному поєднанні з додатковою регіональною політикою, що здійснюється на основі спів-фінансування.

**Ключові слова:** галузевий підхід, регіональний підхід, інтегрований підхід, вертикальний та горизонтальний виміри інтегрованості, моделі політики регіонального розвитку, складові підходу до регіонального розвитку, соціо-еколого-економічна основа політики регіонального розвитку

**Sergii Korniiievskiy**

*Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National academy of public administration, office of the President of Ukraine*

## Synergetic combination of different dimensions of integration in the formation of regional development policy in Ukraine

The article notes that the formation of regional development policy in European countries was based on state intervention in the development of key industries. The measures implemented by the capitalist states were not part of local or regional development policy. This approach is called sectoral policy, as it focuses on specific sectors. In the last decades of the last century, measures to develop specific territories have been taken to replace the support of industries and sectors, a regional approach aimed at creating conditions for the development of territories by activating the regions' own potential.

The article emphasizes that the implementation of state policy of regional development has a double expression: in sectoral and regional approaches. Therefore, the basis for the formation of modern regional development policy is the coordination of measures in its "regional" and "sectoral" instruments.

The author notes that in the domestic context it is important to implement a policy model typical of unitary European countries – the implementation of national investment programs developed in consultation with regional authorities, in synergy with additional regional policy based on co-financing. Such regional policy is initiated, planned, implemented and monitored mainly by regional authorities. During the implementation of the reform of local self-government and territorial organization of power in Ukraine, the participation of self-governing bodies of regional and



local levels should develop in the direction of increasing their role in the formation of state and regional development programs.

It is concluded that the implementation of the policy model inherent in unitary European countries is relevant in Ukraine - the implementation of national investment programs developed in consultation with regional authorities, in synergy with additional regional policy based on co-financing.

**Keywords:** *sectoral approach, regional approach, integrated approach, vertical and horizontal dimensions of integration, models of regional development policy, components of the approach to regional development, socio-ecological-economic basis of regional development policy*

### Постановка проблеми.

Формування дієвої політики регіонального розвитку в Україні потребує не тільки застосування комплексних процесів децентралізації, які, власне, і відбуваються сьогодні в умовах реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а й впровадження практичних інструментів політики. Такі інструменти мають робити акцент на внутрішніх факторах розвитку. До таких факторів відносяться можливості, знання та процеси, які регіональні суб'єкти політики фактично використовують в ході її розробки та реалізації.

Активізація місцевої ініціативи щодо формування власної політики розвитку відбувається шляхом встановлення партнерських відносин з усіма акторами, які не тільки розуміють ситуацію, що склалась у регіоні сьогодні, але й мають уяву щодо змінення та поліпшення стану території в майбутньому. Такі перші кроки у розробці політики регіонального розвитку за новим підходом потребують підтримки регіональних органів влади. Ці зусилля у середньо- та довгостроковій перспективі призводять до того, що зовнішні впливи у вигляді загальнонаціональної політики регіонального розвитку потрапляють на більш благодатний ґрунт.

За таких умов політика регіонів щодо власного розвитку та загальнодержавна політика регіонального розвитку синергетично доповнюють одна одну. Результатом такого поєднання стане досягнення регіоном нового якісного стану власного розвитку.

### Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми формування державної політики регіонального розвитку широко досліджуються як у межах науки державного управління так і вченими-економістами. Йдеться насамперед про праці таких українських і зарубіжних

вчених, як В. Антонов, В. Бабаєв, О. Бобровська, З. Варналій, В. Воротін, В. Геєць, М. Долішній, В. Керецман, В. Мамонова, К. Мезенцев, М. Мельник, Ю. Наврузов, С. Романюк, А. Ткачук, О. Топчієв, Т. Уманець та ін.

Серед останніх публікацій потрібно відзначити роботи А. Берези, Г. Бритової, І. Дегтярьової, І. Киянки, А. Круглянка, С. Оліферука, О. Савки, Д. Тарасенка, О. Тищенко.

Метою статті є дослідити еволюцію підходів до формування політики регіонального розвитку в європейських країнах та на основі цього дослідження конкретизувати підхід до розробки політики регіонального розвитку в сучасних вітчизняних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Досліджуючи хронологію становлення державної політики розвитку можна констатувати, що регіональний розвиток з'явився дещо пізніше ніж інші заходи у цій сфері, які впроваджувались у ХХ столітті (Дегтярьова, 2010, С. 141–148), Киянка, 2018, С. 65–71), (Оліферука, 2013, С. 49–53), (Савка, 2013, С. 122–130), (Тарасенко, 2017, С. 112–117), (Тищенко, 2013).

Протягом дев'ятнадцятого і більшої частини двадцятого століття урядове втручання в ринкову економіку було незначним та мало на меті забезпечення базових умов для інвестицій та торгівлі на території всієї країни, або вирішення проблем певних галузей. В таких умовах в більшості країн з ринковою економікою індустріалізація проводилась без особливого державного регулювання.

Держава заохочувала економічний розвиток у випадках загрози національній обороні або домінуванню в окремих сферах. Наприклад, у дев'ятнадцятому столітті Британія та Пруссія здійснювали підтримку своїх базових галузей. Після економічної



кризи 1930-х років, особливо підчас Другої світової війни, участь держави у регулюванні ринків набула масового та консолідованого характеру.

В умовах післявоєнного відновлення уряди капіталістичних країн стали активно втручатися у ключові галузі (сталь, вугілля, сировина), а також транспорт, інвестиції, надання базових комунальних послуг (вода, енергія) і т.д. Принципи втручання держави мали галузевий чи тематичний характер та були обґрунтовані національними міркуваннями економічної консолідації та реконструкції. Реалізовані капіталістичними державами заходи не були частиною політики місцевого або регіонального розвитку.

Протягом 1950-х, 1960-х та до початку 1980-х років уряди Бельгії, Великобританії, Іспанії, Італії, Німеччини, Франції, Швеції та інших країн впроваджували практику безпосереднього втручання для підтримки всього промислового сектору, щоб сповільнити або зупинити падіння старих промислових галузей.

Такий підхід отримав назву галузевої політики, так як вона направлена на конкретні сектори (наприклад, текстиль, виробництво автомобілів, вугілля, сталь тощо).

Узагальнивши досвід європейських країн С. А. Романюк наводить три моделі політики регіонального розвитку, які впроваджувались у другій половині ХХ століття: «італійську», «іберійську» та «ірландську». Такий вибір назв викликаний відображенням регіональної політики Італії між 1955 та 1990 роками, в Іспанії та Португалії протягом 1980–1990 років та Ірландії протягом 1980–2000 років.

Обґрунтуванням політики регіонального розвитку в Італії слугувало створення робочих місць. Політика мала на меті перенесення уваги від розвинутих до відсталих регіонів. Інструментами політики були цільові державні інтервенції у відсталі регіони.

Іберійська модель передбачала створення робочих місць та доступ до товарних ринків з метою посилення доступу виробників з відсталих регіонів до ринків у розвинутих регіонах шляхом спрямування державних інвестицій у об'єднуючу регіони інфраструктуру.

В Ірландії розвиток інституцій та об'єднуючої інфраструктури забезпечив

підготовку працівників для отримання роботи де це можливо для інтеграції відсталих та розвинутих регіонів (Романюк, 2013).

Незважаючи на намагання країн впроваджувати найбільш ефективну політику регіонального розвитку, відбувалось загострення соціально-економічних проблем на певних територіях цих країн, тому на зміну підтримки галузей й секторів стали проводитись заходи, спрямовані на розвиток конкретних територій, тобто зародився регіональний підхід. Цей підхід полягає у створенні сприятливих умов для розвитку регіону, але не в безпосередній підтримці конкретних галузей, а у вигляді сукупності управлінського впливу, який сприяє розвитку цілого регіону як системи. Отже, державна політика підтримки економіки, певною мірою, позбулася галузевої спрямованості, залишаючись при цьому актуальною в тих сферах, де ринковий механізм наприкінці 1990-х не розвинувся повною мірою й виявився не готовим до наповнення галузі інвестиціями.

Процеси відмови від активної фінансової підтримки окремих галузей промисловості активізувались з багатьох причин, серед них – обмеження міжнародними угодами, такими як СОТ (Осика, 2019, С. 67–74), і особливо вимогами політики ЄС щодо державної підтримки (Консолідовані версії Договору про Європейський Союз). Натомість, сфокусований регіональний підхід до розвитку вирішує потреби місцевостей, тоді як долю конкретних галузей має визначити ринок.

Нами узагальнені відмінності галузевого і територіального підходів, які наведені у таблиці 1.

Національна політика стала менш галузевою, але залишилася дуже важливою в тих сферах, де ринок був не в змозі стимулювати або створити передумови для розвитку (фізична інфраструктура, освіта, підготовка кадрів тощо). Втручання в функціонування ринку в значній мірі обмежувалось незначними стимулами для бізнесу (зазвичай це була допомога початківцям, або тим, хто починав бізнес у нових секторах). Хоча значення і вага галузевої політики протягом останніх років зменшились, більш загальна національна інвестиційна політика, як і раніше, є дуже поширеним явищем.



*Галузевий та територіальний підходи у формуванні політики регіонального розвитку*

<b>Галузевий підхід</b>	<b>Територіальний підхід</b>
Механізми економічного стимулювання розвитку територій розробляються з урахуванням впливу географічного контексту на економічну й соціальну поведінку, включаючи його економічні, соціальні, культурні та інституційні виміри.	Вимагає налагодження зв'язків між місцевими політиками і зовнішніми гравцями (наприклад, національним урядом).
Визначаються механізми, що забезпечують ефективне, інклюзивне та стає зростання.	Передбачає поєднання політичного втручання зі специфікою різних територій (включаючи їх територіальний капітал)
Сприяє покращенню процесів розроблення і впровадження економічної політики	Забезпечує уникнення ренто орієнтованої поведінки (домінування суто місцевих інтересів)
Передбачає надання преференцій суб'єктам господарювання певного виду діяльності економіки незалежно від місця реєстрації чи ведення діяльності	Сприяє активізації внутрішнього потенціалу територій і забезпеченню узгодженості різних політичних втручань.
Припускається, що розвиток пріоритетних видів економічної діяльності має вирішальний характер для всієї національної економіки, а тому потребує уваги з боку держави	Визначає наскільки розвиток певної території є важливим для всієї країни і, навпаки, наскільки національний розвиток (наприклад, спорудження нових інфраструктурних об'єктів, надання спеціальних податкових / митних преференцій тощо) впливатиме на добробут мешканців певної території.
Реалізується завдяки співпраці уряду з підприємствами-лідерами галузі, галузевими бізнес-асоціаціями і включає заходи з підвищення конкурентоспроможності галузі.	Розроблення моделей стимулювання економічного розвитку що базуються на знаннях про конкретну територію.
Проблеми, які вирішуються на основі застосування зазначеного підходу, стосуються будь-якої компанії незалежно від розміру і території ведення діяльності.	Створення умов підвищення конкурентоспроможності регіонів, забезпечення соціальної інтеграції.
Держава може розробляти політику, спрямовану на подолання наявних обмежень для зростання галузі.	Впроваджуються інтегровані системні проекти розвитку із широким територіальним впливом.
Співпрацюючи тісно з галузевими компаніями, уряд має можливість завчасно реагувати на виклики, які здатні негативно вплинути на розвиток галузі.	Довготермінові часові рамки впливу політики.

*Складено автором на основі джерел (Романюк, 2013), (Лойко, 2019, С. 207–208).*

З наведеного вище зрозуміло, що метою регіонального підходу є формування умов для розвитку територій шляхом активізації власного потенціалу регіонів. Потрібно наголосити, що впровадження державної політики регіонального розвитку має подвійне вираження: у галузевому

та регіональному підходах. Заплановані показники розвитку мають бути досягнуті шляхом реалізації низки заходів у групі галузей, які територіально розміщені в регіонах країни. Тому в основі формування сучасної політики регіонального розвитку стає узгодження заходів в її «регіональних»



та «галузевих» інструментах (Оліферук, 2013, С. 49–53).

Уряди більшості європейських країн розглядають національні програми державних інвестицій як одну із головних умов для регіонального розвитку. Значні державні інвестиції спрямовуються в сектори енергетики, навколишнього середовища, освіти та підготовки кадрів, транспорту. Виконавцями зазначених програм є як державні органи, так і місцеві чи регіональні органи влади. В практичній площині політика регіонального розвитку доповнюється національними програмами державних інвестицій, які охоплюють значні території (Берега, 2013, С. 377–385).

У таких країнах як Франція, Ірландія, країни Бенілюксу та Скандинавії головним інвестором в соціально-економічний розвиток є держава. Держава ініціює розробку політик, здійснює виділення фінансів та бере участь у реалізації проектів. Натомість, у Центральній і Східній Європі державні інвестиції, які призначені для підтримки економічного розвитку, розподіляються в основному по лінії загальнонаціональної політики (Савка, 2013, С. 122–130).

В нових країнах-членах ЄС близько 30% від всього обсягу внутрішніх державних інвестиційних програм приходить на регіональні програми розвитку. Місцеві органи влади (муніципалітети й округи) в деяких із цих країн практично відіграють основну роль щодо регіонального розвитку.

В таких умовах постає необхідність чіткого визначення ролей центральних урядів та регіональної влади щодо компетенцій планування, фінансування та реалізації концепцій, програм, проектів, які пов'язані з регіональною політикою, моніторингу та оцінки їх ефективності.

Таким чином, є підстави вважати, що питання узгодження та координації загальнонаціональних та регіональних заходів політики регіонального розвитку потребують особливої уваги центральної та регіональної влади. Практична реалізація цих завдань втілюється у гібридних моделях. Наприклад, у Франції, з метою об'єднання національних пріоритетів розвитку з регіональними, розроблена складна система контрактів. У рамках регіональних структур ця модель реалізується шляхом дольового фінансування

конкретних проектів. Але у сферах розбудови національних маршрутів, автодоріг, залізниць, політики щодо управління дослідницькими проектами, освіти, політики на ринку праці, тощо, держава є практично єдиним актором. Отже, у Франції існують певні відмінності між загальнонаціональною інвестиційною політикою та політикою регіонального розвитку, хоча остання в основному реалізується через державні інвестиції у регіони (Методологія планування регіонального розвитку в Україні, 2016).

На думку директора Вашингтонського департаменту комерції, доктора філософії Лайзи Браун, створення сильної громади має базуватись на поєднанні галузевого та регіонального підходів. В регіоні існують енергетичні, аерокосмічні галузі, сільське та лісове господарство, зелені та інформаційні технології. Це надає Вашингтону значні можливості у сфері національної та глобальної конкурентоспроможності.

Одним із головних пріоритетів у роботі Вашингтонського департаменту комерції є сприяння розвитку міжрегіональної та транскордонної співпраці. В даному напрямку з 2011 року уряд надав пряму допомогу понад сорока експортоорієнтованим компаніям в рамках 140 проектів, реалізація яких принесла понад 59 млн. дол. США доходів. Додамо також, що у рамках створення чистої енергетики Вашингтон має на меті забезпечити виробництво 100% електроенергії з відновлюваних джерел до 2045 року. З 2013 року здійснюються інвестиції з Фонду чистої енергії у інноваційні проекти: модернізація електромереж, зберігання енергії вітру, сонячних та інших відновлюваних джерел енергії та електрифікація транспорту, включаючи транспортні засоби, судна та літаки (Broun, 2020).

В Україні інтегрований підхід до впровадження державної регіональної політики пов'язаний із затвердженням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Зазначений підхід передбачає поєднання галузево-секторальної, територіально-просторової та управлінської складових політики регіонального розвитку.

Нами узагальнений зміст цих складових та їх кореляція із цілями регіонального розвитку країн ЄС, які наведені в таблиці 2.



*Інтегрований підхід до політики регіонального розвитку*

Складові інтегрованого підходу до регіонального розвитку	ДСРР на період до 2020 року	Нормативні документи ЄС
Галузево-секторальна	<p>Проведення оптимізації та диверсифікації структури економіки країни, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу і на цій основі – зміцнення конкурентоспроможності регіонів. Ефективне використання конкурентних переваг регіонів передбачає створення в них оптимальних умов, які надавали б їм можливість розкрити свій потенціал – ресурсний та виробничий – на основі поглибленої спеціалізації регіональної економіки. Завдяки цьому регіон стає конкурентоспроможним, тобто здатним досягати визначених цілей розвитку більш ефективно, ніж інші регіони, конкурувати за ресурси та мати вищі показники розвитку в певних секторах економічної діяльності.</p>	<p>Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів на основі всебічного розвитку й розкриття внутрішнього потенціалу. Законодавчі акти, які обґрунтовують програмний період країн ЄС на 2014–2020 рр., роблять акцент на необхідності розвитку конкретних галузей та сфер діяльності як основи для розкриття внутрішнього потенціалу регіонів, активізації місцевої господарської ініціативи, а також досягнення цілей збалансованого соціально-економічного розвитку в межах усього ЄС. Вказані законодавчі акти планують розвивати в галузевому розрізі освіту та спорт, сільське господарство, сільськогосподарські ринки й фермерство, наукові дослідження та інновації, питання збереження довкілля</p>
Територіально-просторова	<p>Передбачає досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, розвиток міжрегіонального співробітництва, недопущення поглиблення соціально-економічних диспропорцій. Цього можна досягнути за допомогою формування точок зростання, стимулювання їх та поширення ареалів розвитку на прилеглу територію, активізації місцевої економічної ініціативи та зміцнення потенціалу сільських територій. Забезпечення соціально-економічної єдності й рівномірності розвитку регіонів спрямовано на створення на всій території України рівних умов для розвитку людини. Також ця складова передбачає створення інфраструктури для співпраці різних регіонів України в межах конкретних проектів з метою отримання ефекту синергії від окремих регіональних ініціатив на національному рівні.</p>	<p>Законодавчі акти ЄС передбачають вжиття заходів щодо забезпечення рівномірного збалансованого розвитку територій, “підтягнення” показників територій (країн ЄС та регіонів всередині них) із низьким рівнем розвитку до середніх показників розвитку територій. Для цього ухвалені законодавчі акти стосовно розвитку сільських територій; зменшення безробіття, забезпечення зайнятості, запровадження соціальних інновацій, у тому числі забезпечення соціального включення, конкурентоспроможності підприємств, зокрема малих та середніх, фінансування територіальної кооперації. А в контексті зміцнення міжрегіональної співпраці регіонів у країнах ЄС значно зростає роль політики згуртування як чинника збільшення регіональних можливостей. Передбачається вжиття окремих заходів щодо забезпечення територіальної згуртованості.</p>
Управлінська	<p>Передбачає забезпечення єдності підходів до формування й реалізації політики регіонального розвитку в усіх регіонах, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави та регіонів, оптимізацію системи територіальної організації влади. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку передбачає створення бази для реалізації ефективної регіональної політики – механізмів та інструментів державного управління регіональним розвитком, які б відповідали вимогам часу й проблемам, які стоять перед регіонами. Це вимагає зміни процесів стратегічного планування та реалізації поставлених завдань на всіх територіальних рівнях, створення ефективних механізмів вертикальної й горизонтальної координації (а не вертикального підпорядкування) пріоритетів і завдань на різних рівнях та в різних галузях розвитку територій, а також зміну самої системи територіальної влади – посилення децентралізації влади.</p>	<p>У цьому напрямі законодавчі акти ЄС регулюють спрямовування зусиль на вдосконалення податкової системи та надання допомоги членам ЄС, які мають фінансові ускладнення. Система фінансової підтримки – ресурсна складова регіональної політики ЄС у новому програмному періоді – передбачає продовження функціонування регіональних (структурних) фондів. Їх дія відбувається на основі декількох принципів, які відображені у програмі фондів та у правилах надання допомоги: програмування, концентрації, партнерства, доповнюваності, моніторингу та оцінювання, а також принципу солідарності та принципу субсидіарності.</p>

Складено автором на основі джерел: (Бритова, 2015, С. 130–135), (Варнаой, 2014, С. 3–11), (Кругляно, 2015, С. 23–33).



На думку розробників Методології планування регіонального розвитку в Україні інтегрований регіональний розвиток поєднує два виміри інтегрованості: горизонтальну

інтегрованість та вертикальну інтегрованість – узгодження регіональних планів розвитку з ієрархічно вищими системами – державними стратегіями і програмами (рисунок 1).

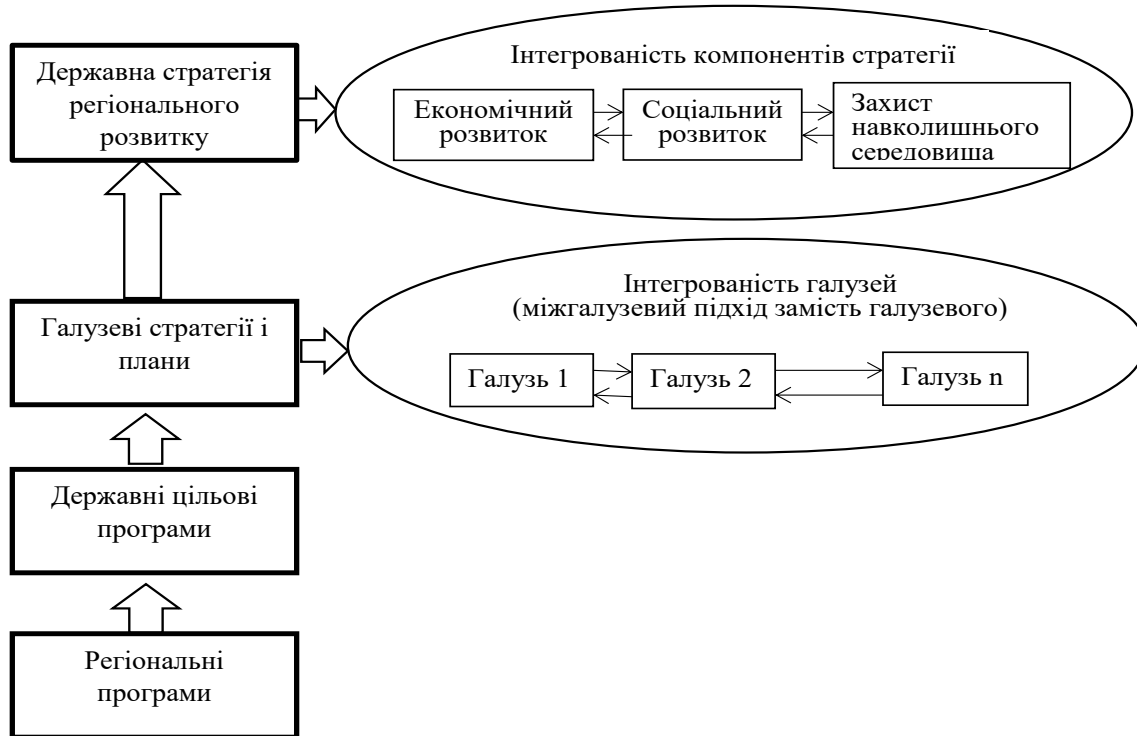


Рис. 1. Вертикальний та горизонтальний виміри інтегрованості для формування політики регіонального розвитку.

Проведене дослідження становлення та еволюції політики регіонального розвитку дозволяє зробити висновки та надати рекомендації щодо її вдосконалення у вітчизняних умовах.

Політика регіонального розвитку має базуватись на соціо-еколого-економічній основі (парадигмі) як одна із складових реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Переважна більшість країн Європи використовують регіональний підхід до формування та реалізації політики в регіональному розвитку, яку доповнюють національні інвестиційні програми.

В країнах, які характеризуються значним рівнем децентралізації (наприклад, Бельгія, Іспанія, більша частина Німеччини, Уельс та частина Північної Ірландії, Шотландія), як правило, впроваджується суттєво акцентована політика регіонального розвитку. Сфера її застосування є більшою

ніж будь-якої загальнонаціональної політики розвитку, а також планування, фінансування, реалізація заходів політики здійснюються переважно на рівні регіонів. Акценти політики регіонального розвитку зміщуються від скорочення диспропорцій у розвитку регіонів до нової концепції – впровадження регіонами власної політики розвитку через передачу повноважень державою на регіональний рівень.

Подібний підхід застосований у Польщі, Чехії та більшості нових країн-членів ЄС з використанням фондів ЄС, призначених для спів-фінансування національних стратегій і програм соціально-економічного розвитку. У загальнонаціональному масштабі розробляється 5 або 6 програм, одна з яких є програмою регіонального розвитку. Національні та регіональні програми фінансують різні види діяльності.

У більшості унітарних держав (таких як Франція) збережені великі національні



інвестиційні програми, планування, фінансування і реалізація яких мають централізований характер. В той же час, зміст таких програм може формуватися шляхом консультацій з органами влади регіонального рівня. В цих країнах також розробляється додаткова регіональна політика, регулювання та часткове фінансування якої здійснюється з центру. В основу формування та реалізації такої політики покладено спільне з регіональними суб'єктами планування, моніторинг та оцінка її ефективності. З метою забезпечення дієвості такої гібридної моделі регіональної політики урядами створені інституційні засади, а також визначені правила, ролі та обов'язки органів влади різного рівня щодо планування та реалізації цієї політики. Програми та проекти політики регіонального розвитку (які не відносяться до національних програм державних інвестицій) здебільшого ініційовані на регіональному рівні.

Реалізація такої моделі може мати незначні відмінності в країнах з потужним місцевим самоврядуванням та в країнах, де забезпечується високий рівень збирання місцевих податків (наприклад, у Нідерландах і Скандинавії). У таких країнах на органи місцевого самоврядування покладена реалізація переважної більшості проектів та заходів політики регіонального розвитку і тому вони залучені до формування національної інвестиційної політики.

Спільною рисою у впровадженні політики регіонального розвитку європейських країн є стимулювали різних суб'єктів формування політики до співпраці. Одним із пріоритетних завдань було стимулювання різних форм партнерства між представниками органів влади та неурядових громадських організацій у сфері реалізації заходів політики на основі принципів підходу «знизу вгору». Такий підхід поширений щодо використання коштів структурних фондів ЄС, особливо щодо планування та моніторингу програм. Приклади успішної співпраці різних суб'єктів формування та реалізації політики регіонального розвитку можна спостерігати по всій Європі: Великобританія, Ірландія, Франція. У таких країнах як Італія, Нідерланди, Німеччина, країни Скандинавії головну роль у розробці політики відіграють муніципалітети. У

країнах зі слабкими муніципальними органами влади (наприклад, Великобританія і Ірландія), а також в сільських громадах багатьох країн, важливу роль відіграють громадські органи.

Інвестиції або програми розвитку є основними інструментами політики регіонального розвитку у переважній більшості випадків. Такі програми мають форму багаторічного плану, який орієнтований на результат та розроблений на засадах стратегічного планування у вигляді договору між сторонами, що здійснюють співфінансування.

#### **Висновки.**

Матеріали здійсненого дослідження дозволяють конкретизувати підхід до розробки політики регіонального розвитку в сучасних вітчизняних умовах.

Політика регіонального розвитку має базуватись на соціо-еколого-економічній основі (парадигмі) як одна із складових реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Переважна більшість країн Європи використовують регіональний підхід до формування та реалізації політики в регіонального розвитку, яку доповнюють національні інвестиційні програми.

Спільною рисою у впровадженні політики регіонального розвитку європейських країн є стимулювали різних суб'єктів формування політики до співпраці. Одним із пріоритетних завдань було стимулювання різних форм партнерства між представниками органів влади та неурядових громадських організацій у сфері реалізації заходів політики на основі принципів підходу «знизу вгору». Такий підхід поширений щодо використання коштів структурних фондів ЄС, особливо щодо планування та моніторингу програм. Приклади успішної співпраці різних суб'єктів формування та реалізації політики регіонального розвитку можна спостерігати по всій Європі:

На нашу думку, в Україні актуальним є впровадження моделі політики, яка притаманна унітарним європейським країнам – реалізація загальнонаціональних інвестиційних програм, розроблених на основі консультацій з органами влади регіонального рівня, у синергетичному поєднанні з додатковою регіональною





політикою, що здійснюється на основі співфінансування. Така регіональна політика ініціюється, планується, реалізується та моніториться переважно органами влади регіонального рівня. В ході реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні участь органів самоврядування регіонального та місцевого рівнів має

розвиватись в напрямку збільшення їх ролі у процесах формування державних та регіональних програм розвитку.

Напрями подальших розвідок нами вбачаються у дослідженні цілей, завдань і функції органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо формування й реалізації політики регіонального розвитку.

## БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Берега А. В. Координація регіональної політики в урядах країн ОЕСР. Політологічний вісник. 2013. Вип. 71. С. 377–385.

Бритога Г. В. Взаємоузгодження регіональної політики в Україні із цілями регіонального розвитку Європейського Союзу. Право та державне управління. 2015. № 4. С. 130–135.

Варналії З. С., Білик Р. Р. Інституційні засади та організаційні механізми політики регіонального розвитку: завдання реформ європейського зразка. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2014. Вип. 3. С. 3–11.

Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2010. № 4. С. 141–148.

Киянка І., Мельнишин Л. Регіональний розвиток і європейська інтеграція в контексті публічного управління. Ефективність державного управління. 2018. № 1 (54). Ч. 1. С. 65–71.

Консолідовані версії Договору про Європейський Союз (вчиненого в Маастрихті сьомого дня лютого тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року) та Договору про функціонування Європейського Союзу (вчиненого в Римі двадцять п'ятого дня березня місяця року одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_b06#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text).

Кругляк А. В., Таранюк І. М. Пріоритетні напрями розвитку економіки регіонів на основі визначення конкурентних переваг на прикладі Чернівецької області. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2015. Вип. 2. С. 23–33.

Методологія планування регіонального розвитку в Україні. URL: [http://green.ucci.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/1\\_METODOLOG\\_YA\\_PLANUVANNYA\\_REG\\_ONALNOGO\\_ROZVYTKU.pdf](http://green.ucci.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/1_METODOLOG_YA_PLANUVANNYA_REG_ONALNOGO_ROZVYTKU.pdf).

Оліферук С. І. Просторово-економічний розвиток України: узгодження територіального та соціально-економічного прогнозування та планування. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 17. С. 49–53.

Осика С. Г. Бакаліньська О. О., Гришко А. О. Право Світової організації торгівлі – стрижень міжнародного торговельно-економічного права (у міжнародних угодах і правозастосувальних актах) : навч. посіб. у 3 т. Т. 2. Ч. 1. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 792 с.

Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 серп. 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text>.

Романюк С. А. Еволюція підходів до підтримки регіонального розвитку в країнах світу. Ефективна економіка. 2013. № 2. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2013\\_2\\_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_63).

Савка О. В. Етапи формування регіональної політики в країнах Центрально-Східної Європи. Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Історія. Політологія. 2013. Вип. 7-8. С. 122–130.

Тарасенко Д. Л. Сутність розвитку соціально-економічної системи. Менеджер. 2017. № 2. С. 112–117.

Тищенко О. П. Структуризація національної економіки та теоретичні підходи до управління її регіональним розвитком. Ефективна економіка. 2013. № 1. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2013\\_1\\_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_63).

Фінансові механізми інноваційного економічного розвитку України в умовах євроінтеграції: колективна монографія / за ред. проф. В. В. Лойко, А. Ю. Рамського. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 252 с.

Broun L. Regional and Sectoral Approach Creates a Strong Economy. URL: [www.commerce.wa.gov/wp-content/uploads/2020/01/LisaColumbianColumn-OPT.pdf](http://www.commerce.wa.gov/wp-content/uploads/2020/01/LisaColumbianColumn-OPT.pdf).

## REFERENCES

Bereza, A. V. (2013). Koordynatsiia rehionalnoi polityky v uriadakh krain OESR [Coordination of regional policy in the governments of OECD countries]. *Political Science Bulletin*, 71, 377–385 [in Ukrainian].

Broun, L. *Regional and Sectoral Approach Creates a Strong Economy*. Retrieved from [www.commerce.wa.gov/wp-content/uploads/2020/01/LisaColumbianColumn-OPT.pdf](http://www.commerce.wa.gov/wp-content/uploads/2020/01/LisaColumbianColumn-OPT.pdf).

Brytova, H. V. (2015). Vzaiemouzghodzhennia rehionalnoi polityky v Ukraini iz tsiliamy rehionalnoho rozvytku Yevropeiskoho Soiuzu [Mutual coordination of regional policy in Ukraine with the goals of regional development of the European Union]. *Law and State Administration*, 4, 130–135 [in Ukrainian].



- Dehtiarova, I. (2010). Teorii rehionalnogo rozvytku ta yikh evoliutsiia yak osnova suchasnoho rehionalnogo upravlinnia [Theories of regional development and their evolution as the basis of modern regional management]. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 4, 141–148 [in Ukrainian].
- Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz (vchynenoho v Maastrykhti somoho dnia liutoho tysiacha devyatsot devyanosto druhoho roku) ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu (vchynenoho v Rymi dvadtsiat piatoho dnia bereznia misiatsia roku odna tysiacha devyatsot piatdesiat somoho) [Consolidated versions of the Treaty on European Union (done at Maastricht on the seventh day of February in the year one thousand nine hundred and ninety-two) and of the Treaty on the Functioning of the European Union (done at Rome on the twenty-fifth day of March in the year one thousand and nine hundred thirty-seventh)]. Retrieved from [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994\\_b06#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text) [in Ukrainian].
- Kruhlianko, A. V., & Tarantiuk, I. M. (2015). Priorityetni napriamy rozvytku ekonomiky rehioniv na osnovi vyznachennia konkurentnykh perevah na prykladi Chernivetskoï oblasti [Priority directions of economic development of regions based on the definition of competitive advantages on the example of Chernivtsi region]. *Visnyk of Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences*, 2, 23–33 [in Ukrainian].
- Kyianka, I. (2018). Rehionalnyi rozvytok i yevropeiska intehtatsiia v konteksti publicnogo upravlinnia [Regional development and European integration in the context of public administration]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, 1 (54), 65–71 [in Ukrainian].
- Loiko, V. V., & Ramskyi, A. Yu. (2019). *Finansovi mekhanizmy innovatsiinoho ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh yevrointehtatsii* [Financial mechanisms of innovative economic development of Ukraine in terms of European integration]. Kyiv: Borys Hrinchenko University of Kyiv [in Ukrainian].
- Metodolohiia planuvannia rehionalnogo rozvytku v Ukraini [Methodology of regional development planning in Ukraine]. Retrieved from [http://green.ucci.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/1\\_METODOLOG\\_YA\\_PLANUVANNYA\\_REG\\_ONALNOGO\\_ROZVYTKU.pdf](http://green.ucci.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/1_METODOLOG_YA_PLANUVANNYA_REG_ONALNOGO_ROZVYTKU.pdf) [in Ukrainian].
- Oliferuk, S. I. (2013). Prostorovo-ekonomichnyi rozvytok Ukrainy: uzghodzhennia terytorialnogo ta sotsialno-ekonomichnoho prohnozuvannia ta planuvannia [Spatial and economic development of Ukraine: coordination of territorial and socio-economic forecasting and planning]. *Investments: practice and experience*, 17, 49–53 [in Ukrainian].
- On approval of the State Strategy for Regional Development until 2020]. (2014, August 06). No. 385. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Osyka, S. H., Bakalinska, O. O., & Hryshko, A. O. (2019). *Pravo Svitovoi orhanizatsii torhivli – stryzen mizhnarodnogo torhovelnno-ekonomichnoho prava (u mizhnarodnykh uhodakh i pravozastosuvalnykh aktakh)* [Law of the World Trade Organization – the core of international trade and economic law (in international agreements and law enforcement acts)]. Kyiv: Kyiv. nat. trade and economy University [in Ukrainian].
- Romaniuk, S. A. (2013). Evoliutsiia pidkhodiv do pidtrymky rehionalnogo rozvytku v krainakh svitu [Evolution of approaches to support of regional development in the countries of the world]. *Effective economy*, 2. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2013\\_2\\_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_2_63) [in Ukrainian].
- Savka, O. V. (2013). Etapy formuvannia rehionalnoi polityky v krainakh Tsentralno-Skhidnoi Yevropy [Stages of formation of regional policy in the countries of Central and Eastern Europe]. *Visnyk of Mariupol State University. Ser.: History. Politology*, 7–8, 122–130 [in Ukrainian].
- Tarassenko, D. L. (2017). Sutnist rozvytku sotsialno-ekonomichnoi systemy [The essence of the development of the socio-economic system]. *Manager*, 2, 112–117 [in Ukrainian].
- Tyshchenko, O. P. (2013). Strukturyzatsiia natsionalnoi ekonomiky ta teoretychni pidkhody do upravlinnia yii rehionalnym rozvytkom [Strukturizatsiya natsionalnoi ekonomiky ta teoretichni pidkhody do upravlinnia yi regionalnom rozvytkom]. *Effective economy*, 1. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek\\_2013\\_1\\_63](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_1_63) [in Ukrainian].
- Varnalii, Z. S. (2014). Instytutsiini zasady ta orhanizatsiini mekhanizmy polityky rehionalnogo rozvytku: zavdannia reform yevropeiskoho zrazka [Institutional principles and organizational mechanisms of regional development policy: tasks of European sample reforms]. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 3, 3–11 [in Ukrainian].

**Korniievskiy Sergii**  
Ph.D., [unexp@ukr.net](mailto:unexp@ukr.net)

Стаття надійшла / Article arrived: 13.01.2021

Схвалено до друку / Accepted: 21.02.2021